

Aizsargkups jeb kolektīvā imunitāte

Publicēts: 20.04.2020.

24.03.2017, 17:19

Jebkura infekcijas slimība izplatās pa ķēdi: viens inficē otru, otrs – trešo un tā tālāk, kamēr ceļā stājas šķērslis. Ja, piemēram, ceturta persona ir vakcinēta pret konkrēto slimību, tā nesaslimst pati un “nepadod” infekciju arī tālāk, bet gan ķēdi noslēdz. Un tas, iespējams, no saslimšanas izglābj līdzcilvēkus, kuri dažādu iemeslu dēļ paši nedrīkst vakcinēties. Šajā saistībā mēdz runāt par kolektīvo imunitāti. Ko tas nozīmē un kāpēc tam būtu jāpievērš uzmanība?

Konsultē profesore Ludmila Viksna, Rīgas Stradiņa universitātes infektoloģijas un dermatoloģijas katedras vadītāja.

Kolektīvā imunitāte pasargā arī tos, kas nedrīkst vakcinēties

Kolektīvā imunitāte ir sabiedrības neuzņēmība vai ierobežota uzņēmība pret konkrētām infekcijas slimībām. Tās veidošanās būtība ir pavisam vienkārša: pirmkārt, ja cilvēks ir vakcinējies, tad vispirms viņš pasargā sevi no konkrētās infekcijas slimības. Otrkārt, ja lielākā sabiedrības daļa (90 – 95%) ir vakcinēta, tātad imūna pret konkrēto infekciju, tad neinficēsies un neslimos arī atlikušie 5-10%, kas nav vakcinēti, jo būs izveidojusies kolektīvā imunitāte – specifiskas antivielas pret infekcijas ierosinātāju. Kāpēc tas ir svarīgi? Sabiedrībā ir cilvēki, kuri objektīvu iemeslu dēļ nevar vakcinēties, – kāds nepanes vakcīnas blakusproduktus, kādam ir specifiskas kontrindikācijas (citiem vārdiem - nosacījumi, pie kuriem nedrīkst lietot konkrēto vakcīnu), u.c. Vēl viens aspekts – tā kā neviena vakcīna, gluži tāpat kā neviens medikaments, nav simtprocentīgi iedarbīga, dažiem procentiem vakcinēto imunitāte pret slimību var neizveidoties. Taču ar kolektīvās imunitātes palīdzību arī šie cilvēki tiek pasargāti no saslimšanas. Kolektīvā imunitāte pasargā bērnus, kuriem vakcinācija ir liegta īslaicīgu vai absolūtu kontrindikāciju dēļ. Tāpat tā aizsargā bērnus, kuri vēl nav vakcinēti, jo nav sasnieguši vakcinācijai atbilstošu vecumu. Faktiski kolektīvā imunitāte ir visas sabiedrības kopējais mērķis.

Kolektīvā imunitāte kā kups

Mēdz būt, ka grūtnieces izvairās vakcinēties pret gripu, jo uzskata, ka tas var ietekmēt mazuli. Šo topošās māmiņas viedokli ir jārespektē, taču tas, ko var darīt, ir veidot kolektīvo imunitāti. Tas nozīmē, ka ap grūtnieci visi ir vakcinējušies; grūtniece gripas periodā izvairās no sabiedriskām vietām; tie, kas nāk pie viņas, ir vakcinējušies, un grūtniece ir pasargāta. Līdzīgs piemērs – bērniņam ir alerģija pret gripas vakcīnu, bet apkārtējā sabiedrība ir tik saprotoša un pretimnākoša, ka vakcinēties ir gatavi ne tikai ģimenes locekļi, bet arī tuvākie ģimenes draugi un arī paša bērna draugi, ar kuriem viņš kopā apmeklē pulciņus. Arī te darbojas aizsargkups – kolektīvā imunitāte.

Kā iespējams stiprināt kolektīvo imunitāti?

Samazinoties kolektīvajai imunitātei, saslimstība ar atsevišķām infekcijas slimībām pieaug, tādēļ, lai nepieļautu infekciju atgriešanos, vakcināciju nepieciešams turpināt arī tad, ja saslimšanas gadījumi pēdējos gados netiek reģistrēti vai tiek reģistrēti ļoti reti. Kā piemēru var minēt difterijas situāciju, kas jau diezgan sen Latviju “nodrošina” ar pirmo vietu Eiropas Savienībā saslimstības rādītāju ziņā. Šīs slimības izplatība vistiešāk atspoguļo nepietiekamas vakcinācijas aptveres riskus. Šajā gadījumā ļoti svarīga ir precīza vakcinācijas kalendāra ievērošana, kas ir gan ģimenes ārsta, gan galvenokārt paša cilvēka atbildība. Ir jāpatur prātā, ka ik pēc desmit gadiem, vai noteiktu riska grupu pārstāvjiem, ik pēc pieciem gadiem (par to konsultēs ģimenes ārsts), jāveic revakcinācija, jo vakcīna nenodrošina imunitāti uz ilgāku laiku.

Kolektīvās imunitātes princips pierāda, ka ne vienmēr ķēdes stiprums atkarīgs no tās vājākā posma izturības, vai precīzāk: ja ķēde kopumā ir ļoti stipra, tad tai izdodas nosargāt arī vājākos posmus. Lai gan šķiet, ka vidusmēra cilvēkam kolektīvās imunitātes jēdziens ir vienaldzīgs, tomēr, apsverot domu, vakcinēties vai ne, varbūt ir vērts padomāt nedaudz plašāk? Jo var taču gadīties arī

tā, ka reiz šis aizsargkupols vai stiprā ķēde var būt nepieciešama pašam vai kādam no tuviniekiem.

Raksts sagatavots Veselības ministrijas un Slimību profilakses un kontroles centra rīkotās informatīvās kampaņas "Pasargāts, jo vakcinēts!" ietvaros.

<https://www.spkc.gov.lv/lv/aizsargkupols-jeb-kolektiva-imunitate>